

Pre kresťanských seniorov Slovenska sú európske hodnoty zásadnou inšpiráciou

(vystúpenie predsedu ZKS Petra Macha na medzinárodnej konferencii „Európska únia – dom na skale alebo na piesku“ 14.9.2022 v Prahe)

Vážená pani prezidentka Európskej únie seniorov,
vzácni hostia,
milí priatelia!

Dovoľte mi predovšetkým poďakovať sa organizátorom za pozvanie na túto konferenciu a srdečne im gratulovať k výberu aktuálnej témy i krásnemu miestu, kde sa konferencia koná.

Pre nás, kresťanských seniorov Slovenska, je pozvanie na túto konferenciu ďalším potvrdením našej vzájomnej spolupráce, ktorá sa začala už pri vzniku SKS v ČR a v súčasnosti ju úspešne rozširujeme aj na regionálnej úrovni.

Európske hodnoty zapísali pred viac ako štvrtstoročím zakladatelia nášho združenia do nášho základného dokumentu - Stanov, keď ako dôvod jeho vzniku uviedli, že „po 40 ročnom útlaku totalitnej komunistickej moci spoločnosť sa môže obrodzovať a rozvíjať vtedy, ak za základ svojej existencie prijme kresťanský svetonázor a európsku civilizáciu“ (Stanovy ZKS, článok 2).

Rovnako zakladatelia do našich Stanov vložili predstavu o tom, ako máme postupovať: „Združenie spolupracuje s podobnými organizáciami v iných štátoch, najmä v Európskej únii, získava od nich poznatky a skúsenosti o riešení problémov ich seniorov a odovzdáva im svoje poznatky. Je členom Európskej únie seniorov (ESU) a pri činnosti sa riadi jej Magnou chartou politiky seniorov z júna 2002“ (Stanovy ZKS, článok 3 odsek 4).

Širšie sme sa tým zaoberali pred tromi rokmi – v novembri 2019 – na regionálnej konferencii ESU „30 rokov slobody očami seniorov“ v Bratislave. Dnes som vybral len niekoľko príkladov na ilustráciu toho, ako nás európske hodnoty a prístupy inšpirujú a bol by som rád, keby sa nám budúci rok podarilo v Bratislave zopakovať regionálnu konferenciu, ktorá by bola fórom umožňujúcim komplexnejší pohľad na situáciu v našom regióne.

Pred desiatimi rokmi – v roku 2012 - sa konal Európsky rok aktívneho starnutia a spolupráce medzi generáciami. Nielen z pohľadu nás, zástupcov staršej generácie, ale tiež štátu a celej slovenskej verejnosti priniesol viaceré zásadne nové prvky v prístupe k tejto mimoriadne dôležitej celospoločenskej problematike. Na prvom mieste bolo podčiarknutie princípu aktivity a participácie. Jasným príkladom je, že základný strategický dokument, ktorý na Slovensku v tomto období platil, mal názov Národný program ochrany starších: seniori v ňom

boli vnímaní ako pasívny objekt, ktorý treba chrániť. Nová koncepcia, vychádzajúca práve z filozofie Európskeho roku, na príprave ktorej sme sa aktívne podieľali, bola už Národným programom aktívneho starnutia, teda dokumentom, v ktorom sú už seniori a ich organizácie aktívnymi účastníkmi.

Hoci by sme mohli vymenovať viacero nesplnených cieľov tohto dokumentu, platiaceho pre roky 2014 – 2020, nastolenie aktívneho a participačného prístupu má zásadný význam. Podmienky života staršej generácie sa netýkajú iba samotných seniorov, ale majú zásadné celospoločenské súvislosti. A ako sa v duchu tohto nového prístupu zdôrazňuje v Národnom programe na roky 2021 – 2030, nevyhnutné je zaoberať sa nimi v celoživotnom cykle. Proces starnutia populácie sa týka všetkých generácií a hoci si mnohé z toho mladšie ročníky a niekedy aj štát a ďalšie relevantné štruktúry nie dostatočne osvojujú, úlohou seniorov a ich organizácií je okrem iného pripomínať, že tieto výzvy možno zvládnuť len spoločne.

Významným impulzom pre ZKS boli aj voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019. Naše združenie v nich prvý raz malo možnosť postaviť na kandidátke KDH svojho vlastného kandidáta. Ondrej Tunega, náš zahraničný expert a krátko aj podpredseda ZKS, v nich priniesol viaceré inšpirujúce témy. Spomeniem len jednu – ochranu životného prostredia. Ondrej ju prepojil aj s medzigeneračnou spolupracou a ZKS sa pripojilo k vtedy legendárnym piatkovým zhromaždeniam mladých alarmujúco poukazujúcich na hrozby klimatickej katastrofy. A hoci o mladých dnes už viac-menej nepočuť, náš klub v Trenčíne – Orechové, inšpirovaný encyklikou Svätého Otca Františka LAUDATO SI' o starostlivosti o náš spoločný domov, nedávno zorganizoval brigádu na čistenie neďalekého lesíka. A to je v tejto oblasti len jeden príklad z viacerých.

Význam digitálnej gramotnosti extrémne vzrástol počas pandémie. Aj keď sme sa vzdelávaní v digitálnych zručnostiach na základe lokálnych grantov venovali už skôr, digitálnu priepasť pred seniormi sa zatiaľ nedarí umenšovať. Sme vďační ESU za jej systematický „tlak“ v tejto oblasti. Vďaka fondom EÚ sa konečne aj slovenská vláda rozhodla pre konkrétne kroky na zmenšenie digitálnej priepasti. Ambiciózny projekt ráta v priebehu najbližších troch rokov s vyškolením viac než 170 tisíc seniorov v počítačových zručnostiach, nateraz je však iba v pilotnej fáze a ťažko odhadnúť, aký bude jeho reálny prínos. ZKS má jednoznačný záujem aktívne sa zapojiť do realizácie projektu najmä tým, že dokáže zorganizovať účasť seniorov na školeniach. Máme o tom dohodu s Digitálnou koalíciou – združením verejných, súkromných, akademických a občianskych organizácií a inštitúcií na Slovensku, ktorej cieľom je zlepšovanie digitálnych zručností občanov. Zatiaľ je záujem o túto formu vzdelávania vysoký, čiastočne motivovaný aj prísľubom, že úspešní absolventi dostanú do užívania tablet, na ktorom sa školili.

Poslednou otázkou, ktorej sa chcem dotknúť, je súčasná kritická situácia v súvislosti s extrémnou infláciou a energetickou krízou. Zvlášť ťažko to dopadá na starších, ktorí ľahko podľahnú populistom, ktorí sľubujú všetkým všetko. Práve v tejto situácii si naliehavo uvedomujeme význam solidarity a na rozdiel od populistov plne chápeme nevyhnutnosť podporiť zdravotníkov, čo je aj pre nás veľmi dôležité, či zlepšiť školstvo, veď len vo vzdelanej mládeži je naša budúcnosť. Ale dožadujeme sa aj primeranej pomoci seniorom, keď

inflácia dosahuje približne 14 percent a valorizácia dôchodkov na rok 2022 bola vzhľadom na súčasný algoritmus len 1,3 percenta, čo pre priemerný slovenský dôchodok znamená zvýšenie o šesť a pol eura mesačne. So závisťou sa pozeráme sem – do ČR. Ešte v roku 2016 boli dôchodky takmer rovnaké, na Slovensku v priemere 416 a u našich českých susedov 422 eur. Stačilo päť rokov a výsledok je doslova priepastný. U nás sme sa dostali na priemer 515 eur. V ČR je pre rok 2022 priemerný starobný dôchodok 16 280 korún, čo je pri prepočte 667 eur. Teda o takmer tretinu nad slovenským priemerom! Je to v značnej miere výsledkom zásadne odlišného prístupu k valorizácii. Pre rok 2022 sa priemerný český dôchodok zvýšil o 805 korún, čo je v prepočte 33 eur. Päťkrát viac než u nás, čo je až zarážajúce. Veľmi rozdielna je tiež reakcia na rastúcu infláciu. V ČR je zákonom stanovená ďalšia valorizácia v polovici roku za predpokladu, že inflácia presiahne päť percent. To už je skutočnosťou. ZKS aj na základe tohto príkladu považuje za nevyhnutné čím skôr zmeniť na Slovensku spôsob valorizácie a reformovať celý dôchodkový systém, aby bol progresívnejší, flexibilnejší a spravodlivejší. Aj tu hľadáme európsku inšpiráciu a aktuálne predsedníčka krajina je pre nás príťažlivým vzorom.

Dovoľte mi na záver zopakovať, že európske hodnoty stáli pri vzniku nášho združenia a sú pre nás spolu s kresťanskou orientáciou stále inšpiráciou. ESU, ktoré je prakticky našim rovesníkom (vznikli sme v tom istom roku) je pre nás vítaným zdrojom inšpirácie a výmeny skúseností. Európsku úniu tvoríme všetci spoločne. Spolu sa usilujeme o to, aby Európska únia bola lepšia - nesmierne dôležitá je komunikácia, spolupráca a vzájomná výmena informácií a skúseností – po ktorej treba prijať spoločné rozhodnutia. Napriek pochybnostiam, ktoré občas zaznamenávame, vidíme Európsku úniu ako najlepší formát spolupráce aj do budúcnosti – urobme všetko pre to, aby to bol dom na skale.